

Lisa 1: Soovituslik mõistesõnastik

Hoiatus: kultuuridevahelise õppimise mõistete defineerimine ei ole alati meeldiv ülesanne. Sellel on kaks peamist põhjust. Esiteks puudub hoolimata asjaolust, et kultuuri käsitlemine ei ole uudne nähtus, selle mõiste ja definitsiooni vormide osas ikka veel selgus. Seetõttu on paljud mõisted (eriti kultuuridevaheline õppimine) erinevatele mõjutustele avatud ja mõnikord isegi kuritarvitatud. Teiseks võib ainult ühe autori definitsioonide kasutamine ja eeldamine, et sellest piisab, pettumust valmistav ja kahjulik olla. Põhjus on lihtne. Paljud asjatundjad kasutavad mõistete käsitlemisel erinevaid lähtepunkte. Näiteks selles käsiraamatus viitame me sageli noortele. Teistes valdkondades viidatakse äriinimestele, kes soovivad eri kultuurides riske võtta ja antropoloogide lähtekoht on omakorda teistsugune. Sageli kasutatavaid mõisteid lahti seletades on oluline neid laiemalt mõista. Tuleks määratleda oma arusaamine neist ja kontekstist, kus te neid kasutada soovite. Siin antud definitsioonid lähtuvad ainult ühest lähtepunktist (antud juhul vähemusse kuuluvate noortega töö vaatenurgast) ja ühe inimese arusaamast. Te võite need kombineerida teiste definitsioonidega muudes raamatutes, ja leida erinevusi. Teiseks tähtsaks asjaoluks, mida tasub mainida, on see, et esitatud ei ole kõiki kultuuridevahelise õppimisega seotud mõisteid. Need aga, mis siin defineeritud, on hoolikalt valitud, et julgustada teid täiendavalt nendega seotud mõisteid uurima. Näiteks oleme me siin defineerinud ainult vähemuse mõiste, kuid mitte enamust. Asja uurides suudate te avastada, miks selline mõiste eksisteerib ja samuti enamuse ja vähemuse suhete kohta informatsiooni saada.

Kultuuridevaheline õppimine. See tähendab õppimist, kuidas me tajume neid, kes meist väga erinevad. See puudutab meid endid, meie sõpru ja seda, kuidas me õiglast ühiskonda ehitades koostööd teeme. See puudutab seda, kuidas kogukonnad saavad omavahel ühineda kõigi jaoks võrdsuse, solidaarsuse ja võimaluste edendamise eesmärgil. See puudutab austuse suurendamist ja väärkuse soodustamist eri kultuuride seas; eriti neis, kus mõned on vähemuses, samas kui teised on enamuses.

Kultuur. Kultuur tähendab elamist ja tegutsemist. See on sünnihetkest algav pidev vaimulaadi kujundamine. Kultuur hõlmab

norme, väärtusi, tavasid ja keelt, see areneb ja rikastub pidevalt, kuna noored hakkavad oma keskkonnas paremini orienteerituma.

Identiteet. Identiteet on psühholoogiline protsess. See puudutab üksikisikut, tunnetust, mis tal on oma keskkonna suhtes. Identiteet tähendab selle asjaolu tajumist, et ta eksisteerib isikuna, kes on suhetes teistega: näiteks perekonna ja grupiga, millega ta sotsiaalse võrgustiku moodustab. Vähemuse identiteet reageerib sellele, kuidas neid enamuse poolt tajutakse. Identiteet on otstarbekas, seetõttu on tagatud selle järjepidevus ja areng.

Vähemus. Ülejäänud ühiskonna omast erinevat, unikaalset identiteeti ja kultuuri jagavate inimeste grupp, kes selletõttu on enamuse suhtes sotsiaalselt ja seaduslikult marginaalsed. Näiteks immigrandid, etnilised ja rahvusvähemused, erineva seksuaalse orientatsiooniga inimesed, puudega inimesed. Kultuuridevahelise õppimise vaatenurgast on vähemused need, kes on ühiskonnas vähemnähtaval kohal ja kellel on vähem võimalusi.

Etnotsentrism. Ühe kultuuri tajumine kõrgemalseisvana, samal ajal teisi alandades. See on vähemuse ja enamuse suhetes väga tavaline, vähemusse kuuluvate noorte jaoks võib see olla inimestevaheliste konfliktide põhjuseks.

Võim. Võime kontrollida või keelata inimeste osalemist kooslustes, kus nad elavad. Vähemusse kuuluvate noorte jaoks tähendab see sageli ühiskondlikku marginaliseerimist, mis viib täieliku õiguste äravõtmiseni.

Liigitamine. Üldistuste tegemine teiste kultuuride kogemuste kohta. See laseb meil inimesed "lahtritesse" paigutada. Enamuse jaoks aitab see neil hakkama saada ümbritseva maailmaga, tekitades aga hirne ja usaldamatust vähemuse meeltes.

Stereotüüpide loomine. Lahterdamise lõpppunkt. Stereotüübid on hinnangud, mida me jagame teistele ilma piisava aluse või õigete põhjendusteta.

Eelarvamused. Põhinevad ebapiisavatel faktidel teiste kohta. Sageli kaldume me teistele eelnevalt hinnangut andma lihtsalt selle pärast, et me ei tunne neid või ei tee pingutusi

nende tundmaõppimiseks. See põhineb teiste poolt jagatud kogemustel või sellel, mida tänapäeva ajalehtedest loetakse.

Sallivus. Sallivus on erinevuste austamine, hindamine ja heakskiit globaalses tähenduses. Sallivus tähendab elamist ja tegutsemist teiste kultuuride kohta hinnangut andmata ja neid avatult aktsepteerides. Sallivus kultuuridevahelise õppimise mõttes erineb üsna palju selle sõna traditsioonilisest tähendusest. Salliv olemine ei tähenda ühtlasi kultuuridevahelist sallivust. Siin räägime me teiste inimeste inimõigusi ja vabadust puudutavate väärtuste toetamisest ja praktiseerimisest.

Sallimatus. Sallimatus on austuse puudumine erinevuste vastu, mis hõlmavad teiste tavasid või uskumusi. Kui sallimatuse tase on kõrge, ei kohelda vähemuskultuuride esindajaid enamuse esindajatega võrdselt ainult nende

usuliste tõekspidamiste, seksuaalsuse ja rahvuse või subkultuuri alusel. See on rassismi, ksenofoobia, sallimatuse ja diskrimineerimise aluseks.

Mitmekultuurilised ühiskonnad. Ühiskond, kus elavad koos erinevad kultuurid, rahvus- ja muud grupid, mis ei saavuta üksteisega konstruktiivset ja tõelist kontakti. Sellistes ühiskondades nähakse mitmekesisust kui ähvardust ning see on tavaliselt toitepinnas eelarvamustele, rassismile ja teistele diskrimineerimise vormidele.

Kultuuridevahelised ühiskonnad. Ühiskond, kus mitmekesisust nähakse positiivse eelise- na ühiskondliku, poliitilise ja majandusliku arengu jaoks. Ühiskond, kus on kõrge ühiskondliku koostoime ja väärtuste, traditsioonide ja normide vastastikuse austamise ja vahetamise tase.

Hinnang kultuuridevahelise õppimise käsiraamatule²

We hope you have found this first version of the *Intercultural Learning T-kit* helpful and useful. This is the first time that such a publication has been produced within the Partnership Agreement and we would welcome your feedback and suggestions for future editions. Your answers will also be used to analyse the impact of this publication. Thank you for completing this questionnaire, your comments will be read with great attention.

How far did this T-kit answer your needs for a tool to face the challenges of intercultural learning while also working on creating space for intercultural learning?

From 0% to 100%

You are...

(You may tick more than one option)

A trainer at

Local

National

International level

Did you use the T-kit in any of your training activities?

Yes

No

If yes...

In what context or situation?

.....

With which age group(s)?

.....

Which ideas did you use or adapt?

.....

.....

.....

Which ideas did you find least useful?

.....

.....

.....

An active member of a youth organisation

Local

National

International level

Board member

Staff

Other (please specify)

Name of the organisation

None of the above (Please specify)

² Toimetaja märkus: siin toodud tagasisidevorm on mõeldud saatmiseks käsiraamatu autoritele ja jäetud seetõttu inglise-keelseks. Palume teil küsimustik täita samuti inglise keeles ja saata vormi lõpus olevale aadressile.

● —————
What do you think of the overall structure

What do you think about the layout of the T-kit?

Where did you obtain your copy of this *Intercultural Learning T-kit*?

What recommendations or suggestions do you have for future editions?

Name:

Title:

Organisation/establishment (if applicable).....

Your address:

Phone number:

E-mail:

Please return this questionnaire by surface mail or e-mail to:

Intercultural Learning T-kit

Directorate of Youth & Sport – Council of Europe – F-67075 Strasbourg Cedex

E-mail: info@training-youth.net

Viited

- Abdallah-Preteceille, M. (1986)
'Du pluralisme à la pédagogie interculturelle' in ANPASE (Association nationale des personnels de l'action sociale en faveur de l'enfance et de la famille) *Enfances et cultures*. Toulouse: erakogu
- Abdallah-Preteceille, M. (1990).
Vers une pédagogie interculturelle. (2. väljaanne). Paris: Publications de la Sorbonne
- Bennet, Milton J. (1993)
'Towards ethnorelativism: a developmental model of intercultural sensitivity', raamatus Paige, R. Michael (toim.) *Education for the intercultural experience*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press
- Boal, Augusto (1985)
Theatre of the oppressed. New York: Theatre Communications Group
- Conseil de l'Europe. Conseil de la coopération culturelle. Division de l'enseignement scolaire. (1989)
Pistes pour activités pédagogiques interculturelles. (Expériences d'éducation interculturelle). Strasbourg: Conseil de l'Europe
- Council of Europe (1999)
Activities and achievements. Strasbourg: Council of Europe
- Demorgon, Jacques ja Molz, Markus (1996)
'Bedingungen und Auswirkungen der Analyse von Kultur(en) und interkulturellen Interaktionen', raamatus Thomas, Alexander (toim.) *Psychologie interkulturellen Handelns*, Göttingen: Hogrefe, Verlag für Psychologie
- Euroopa Noorsookeskus (1991)
Intercultural learning: basic texts (Training courses resource file, no. 3). Strasbourg: Council of Europe
- Fitzduff, Mari (1988)
Community conflict skills: a handbook for anti-sectarian work in Northern Ireland.
Cookstown: Community Conflict Skills Project
- Fowler, Sandra M. ja Mumford, Monica G. (toimetaja) (1995)
Intercultural sourcebook: cross-cultural training methods. Yarmouth, Maine: Intercultural Press
- Guedes, M. J. Cascão (1995)
A relação pedagógica na educação intercultural. Lisboa: Universidade Católica Portuguesa.
- Guedes, M. J. Cascão (1999)
A árvore de comunicação : jogos apresentados no workshop Intercultural na Escola. Santa Cruz: Intercultura Portugal
- Guerra, I. C. (1993)
A educação intercultural: contextos e problemáticas. Conferência apresentada na abertura da Formação dos Professores Participantes no Projecto de Educação Intercultural. Lisbon: Entreculturas.
- Hall, Edward T. ja Hall, Mildred Reed (1990)
Understanding cultural differences: keys to success in West Germany, France, and the United States. Yarmouth, Maine: Intercultural Press
- Hewstone, Miles ja Brown, Rupert (1986)
Contact and conflict in intergroup encounters. Oxford: Basil Blackwell
- Hofstede, Geert (1991)
Cultures and organisations: software of the mind. London: McGraw-Hill
- Kyriacou, Chris (1992)
Essential teaching skills. Hemel Hempstead: Simon & Schuster Education
- Ladmiral, J. ja Lipiansky, E. (1989)
La communication interculturelle. Paris: Armand Colin.
- Lampen, John (1995)
Building the peace: good practice in community relations work in Northern Ireland.
Belfast: Community Relations Council

Morrow, Duncan ja Wilson, Derick (1996)
*Ways out of conflict: resources for
community relations work.* Ballycastle:
Corrymeela Press

Ohana, Yael (1998)
*Participation and citizenship: training for
minority youth projects in Europe.* Stras-
bourg: Council of Europe

Ouellet, F. (1991)
*L'Éducation interculturelle: essai sur le
contenu de la formation des maîtres.* Paris:
Editions L'Harmattan.

Ross, Marc Howard (1993)
*The management of conflict: interpretations
and interests in comparative perspective.*
New Haven: Yale University Press

Shubik, Martin (1975)
The uses and methods of gaming. New
York: Elsevier

Allikad internetis

Euroopa Nõukogu – <http://www.coe.int>

Euroopa Liit – <http://www.europa.eu.int>

OSCE – <http://www.osce.org>

Edasist lugemist

Üks asi on kindel – kultuuridevahelise õppimisega seotud materjalide hulk on lõputu! Sõna “kultuuridevaheline” hiljutine otsing internetis andis tulemuseks 8432 veebilehte. Allikaid tuleb üha juurde ja juurde, kui kasutada ka selliseid mõisteid nagu “rassismivastatus”, “kultuuridevaheline kommunikatsioon” või “kultuuridevaheline haridus”. Paljudes täiendushariduse asutustes kas juba on vastavad kursused või ollakse neid sisse seadmas. Pidevalt ilmuvad uued kultuuriküsimustega seotud ajakirjad.

Siinkohal oleme üles loetlenud lühikese bibliograafia ja interneti-allikate nimekirja koos märkustega. Täiendavalt võite te pikema bibliograafia leida Euroopa Noorsookeskuse raamatukogust (kus on saadaval ka paljud koolituste aruanded ja muu sarnane avaldamata materjal) ja käsiraamatute Interneti-versioonist.

Euroopa Noorsookeskus (1995) *Education pack: ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults*. Strasbourg: Council of Europe.

Raamatul on kaks põhiosa, esimene neist tegeleb kultuuridevahelise õppimise peamiste ideedega ja teine soovib tegevusi, meetodeid ja vahendeid. Materjal on mõeldud lugejale õppematerjaliks ja abivahendiks tegevuste organiseerimisel. Õppematerjali tekst on väga interaktiivne, paljude märkuste ja küsimustega lugejale, loomaks dünaamilist dialoogitunnetust. Saadaval inglise, prantsuse, saksa, vene keeles.

Brislin, Richard ja Yoshida, Tomoko (1994) *Improving intercultural interactions: modules for cross-cultural training programs*. London: Sage Publications.

Selle teose moodulid julgustavad produktiivset ja tulemuslikku kultuuridevahelist koostööd äris, hariduses, ühiskondlikus elus ja tervishoiuteenuste korraldamisel. Igal moodulil, mis kujutab endast kultuuridevaheliste koolitusprogrammide materjali kogumikku, on ühesugune ülesehitus. Need kõik on kombinatsioonid kogemuslikest harjutustest, enesehindamise vahenditest, traditsioonilisest teksti-

materjalist, mis kirjeldab antud mooduli kasutamisel vajalikke mõisteid ja uurimismeetodeid. Samuti juhtumipõhisest õppest ja/või olulistest juhtumistest.

Centrum Informatieve Spelen (1998) *Intercultural games, Jeux interculturels, Juegos interculturels*. Leuven: CIS.

Kogumik kultuuridevahelisi mängu ja nende kasutusjuhendeid, avaldatud inglise, hispaania ja prantsuse keeles ühes ja samas raamatus. Algselt avaldatud hollandi keeles. Raamat oli JINT ja NIZW Jeugd voor Europa (programmi Euroopa Noored Flaami ja Hollandi bürood) koostöö tulemus. Autorite sõnade kohaselt iseenesestki kultuuridevaheline kogemus. Väga kasulik kultuuridevahelise õppimise tutvustamiseks noorsoovahetuste ja koolituste raames.

Fennes, Helmut ja Hapgood, Karen (1997) *Intercultural learning in the classroom: crossing borders*. London: Cassell.

Kuigi see on ette nähtud õppekeskkondadele koolides, annab raamat hea ülevaate kultuuridevahelistest allikatest ja pakub väärtuslikke harjutusi, mida saab kohandada tööks mitteformaalses hariduses.

Fowler, Sandra M. ja Mumford, Monica G. (toimetajad) (1995) *Intercultural sourcebook: crosscultural training methods*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press

See raamat tutvustab ja analüüsib paljusid erinevaid lähenemisviise ja metodoloogiasid, mida kultuuridevahelises koolituses kasutatakse. Aruteldavad teemad hõlmavad rollimänge, vastandkultuure, simulatsioonimänge, kriitilisi juhtumeid, kultuuriassimilaatoreid ja juhtumipõhist õpet.

Kohls, Robert L. ja Knight, John M. (1994) *Developing intercultural awareness: a crosscultural training handbook*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press.

Väga elulähedane kirjeldus ühe- ja kahepäevasest töötoast kultuuridevahelise teadlikkuse arendamiseks. See on kirjutata-

tud USA ja ülejäänud Ameerika lugejaskonnale, kuid paljud harjutused on kasulikud igasugustes koosseisudes.

Otten, Hendrik ja Treuheit, Werner (toimetajad) (1994) *Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis*. Opladen: Leske + Budrich.

Oluline käsiraamat (saksa keeles), mis teeb kokkuvõtte peamisest kirjandusest ja läheb edasi praktiliste näidetega kultuuridevahelisest õppimisest praktikas. Nagu sissejuhatus ütleb, algab kultuuridevaheline õppimine teie esiukselt, seetõttu esitatakse nii kohalike projektide kui rahvusvaheliste noorsootegevuste tulemusi.

Paige, R. Michael (toim.) (1993) *Education for the intercultural experience*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press.

Valdkonna tuntud teoreetikute ja praktikute artiklite kogumik. Teemad hõlmavad kultuuridevahelist kohanemist ja koolituse rolli, identiteediküsimusi kultuuridevahelises koolituses, kohanemisstressiga hakkamasaamist, koolitaja pädevusi ja sõltumatut efektiivsust ning kultuuridevahelise koolituse ettekatsemata tulemusi. Need teemad kerkivad kultuuridevahelise õppimise gruppidega töötades sageli esile.

Pike, Graham ja Selby, David (1988) *Global teacher, global learner*. London: Hodder & Stoughton.

Käsiraamat inimestele, kes on huvitatud ülemaailmse hariduse teemadest. Raamat algab globaalsuse mõistega ja praktiliste näidetega ülemaailmse hariduse vajalikkusest. Seejärel tutvustatakse erinevaid meetodeid, mida võib koolitusprogrammi eri etappides kasutada. Väga hea abivahendite raamat, juhul kui otsite meetodit!

Thomas, Alexander (toim.) (1996) *Psychologie interkulturellen Handelns*. Göttingen: Hogrefe, Verlag für Psychologie.

(Saksakeelne) kogumik teoreetilisi artikleid "Kultuuridevahelise tegevuse psühholoogiast". Sisaldab Demorgoni ja Molzi artiklit,

millest käesolevas käsiraamatus räägitakse, ning paljusid teisi artikleid, mis vaatlevad kultuurinorme kui viisi teiste kultuuride mõistmiseks. Lisaks mõnda väga spetsiifilist esseed, näit. keeleharjumuste kohta Hiinas või välismaale minevate juhtide orientatsioonikoolituste psühholoogiliste külgede kohta. Huvipakkuv peamiselt tõelistele asjatundjatele.

Internetiallikad

Euroopa Nõukogu Rassismi ja Sallimatuse Tõkestamise Euroopa Komisjon

<http://www.ecri.coe.int>

Väljaanded ja mitteformaalse kultuuridevahelise hariduse koolitusmaterjalid, näiteks EN kultuuridevahelise õppimise õppematerjal "Education Pack" ja omaealiste koolituse käsiraamat "Domino" rassismi- ja ksenofoobiaavastamise võitluse teemal.

Europublic

<http://www.understanding-europe.com>

Organisatsioon, mis tegutseb kultuuridevahelise kommunikatsiooni ja suhete valdkonnas. On asutatud info edastamiseks eurooplaste kultuurilistest erinevustest ja sellest, kuidas need nii isiklikul kui professionaalsel tasandil igapäeva elu mõjutavad.

International Association for Intercultural Education

<http://www.lix.oxbacksskolan.se/~iaie/index.shtml>

The Web of Culture (TWOC)

<http://www.webofculture.com/>

"Loodud harimiseks ja meelelahutuse pakkumiseks kultuuridevahelise kommunikatsiooni teemal." Vaadake nende kultuuri käsitlevate raamatute kauplust ja viiteid teistele lehekülgedele.

The Edge: elektrooniline ajakiri kultuuridevaheliste suhete kohta.

<http://kumo.swcp.com/biz/theedge/>

Kord kvartalis välja antav kultuuridevahelise käsitlve online-ajakiri. Vaadake ka nende allikaviiteid.